

PŘECHODNÍKY: II. MINULÝ

Autor: Mgr. Vladimíra Barboříková

Datum (období) tvorby: 3. – 5. 4. 2013

Ročník: devátý

**Vzdělávací oblast: jazyk český – jazykové vyučování – tvarosloví – tvary sloves a
přídavných jmen**

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Anotace:

- Žáci se seznámí s knižními tvary přechodníku přítomného a minulého, s principem vytváření jejich tvarů v souvislosti s reálným časovým průběhem děje, uvědomí si souvislost mezi přechodníky a přídavnými jmény slovesnými
- Modul je vhodný pro skupinovou i individuální práci

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Přechodník minulý-

vyjadřuje předčasnost před obsahem přísudku (tzn. děj vyjádřený přechodníkem se stal před dějem vyjádřeným přísudkem).

Z tohoto důvodu se přechodník přítomný tvoří
**téměř výhradně jen
z dokonavých sloves.**

Přechodník minulý se tvoří

od kmene minulého dokonavých sloves

- ten získáme po odtržení koncovek -l, -la, -lo,
-li, -ly, -la

Př.:proved ~~la~~
provedl ~~i~~

smaza ~~l~~
smaza ~~li~~

Tvoření tvarů přechodníku minulého

	rod mužský	rod ženský a střední	množné číslo
kmen končí na souhlásku	-0- (<i>nic</i>)	-ši	-še
<i>přines-l</i>	přines_	přines ši	přines še
<i>poj-ed-l</i>	dojed_	dojed ši	dojed še
kmen končí na samohlásku	-v	-vši	-vše
<i>vy-loupi-l</i>	vy-loupi v	vy-loupi vši	vy-loupi vše
<i>dopi-l</i>	dopi v	dopi vši	dopi vše
<u>být</u> v trpném rodě	by v vyzkoušen	by vši vyzkoušena	by vše vyzkoušeni

Vytvoř správné tvary přechodníku minulého v mužském rodě – č.j. :

- nakreslit –
- posílnit –
- přinést –
- zvyknout si –
- zaslíbit –
- spatřit –
- odsoudit –

- pokrýt –
- zamyslit se –
- vybrat –
- vyprosit si-
- bodnout –
- vrátit se –
- vynést –

řešení :

- nakreslit - nakresliv
- posílnit - posílniv
- přinést - přines
- zvyknout si – zvyknuv si
- zaslíbit - zaslíbiv
- spatřit –spatřiv
- odsoudit – odsoudiv

- pokrýt - pokryv
- zamyslit se – zamysliv se
- vybrat – vybrav
- vyprosit si- vyprosiv si
- bodnout – bodnuv
- vrátit se – vrátiv se
- vynést - vynes

Doplň do vět správné tvary přechodníku minulého:

- Přemysl, (bodnout) ..... koně do slabin, spěchal na hradiště.
- Libuše, (rozsoudit) ..... oba znesvářené bratry, se zasmušila.
- Chlapci, (zvyknou si) ..... na přísný řád koleje, pochopili jeho nutnost.
- (Vrátit se) ..... do milé své vlasti, Magdalena pookřála v duši.
- Ředitelka (slíbit) ..... odměnu dodržela slovo.
- Pilot (vyhodnotit) .....situaci šel na přistání.
- Herci (osvojit si) ..... role excelovali.
- Mládě (posílnit se) ..... před očima sílilo.
- Bojovníci kmene (být zajat) ..... strádali

řešení:

- Přemysl, (bodnout) **bodnuv** koně do slabin, spěchal na hradiště.
- Libuše, (rozsoudit) **rozsoudivši** oba znesvářené bratry, se zasmušila.
- Chlapci, (zvyknou si) **zvyknuvše si** na přísný řád koleje, pochopili jeho nutnost.
- (Vrátit se) **Vrátivši se** do milé své vlasti, Magdalena pookřála v duši.
- Ředitelka (slíbit) **slíbivši** odměnu dodržela slovo.
- Pilot (vyhodnotit) **vyhodnotiv** situaci šel na přistání.
- Herci (osvojit si) **osvojivše si** role excelovali.
- Mládě (posílnit se) **posilnivši se** před očima sílilo.
- Bojovníci kmene (být zajat) **byvši zajati** strádali.

Pravopis - interpunkce

- *Přechodníkové vazby oddělujeme v psaném projevu **čárkami**, pokud jsou více rozvité, tedy složitější (mají alespoň 3 větné členy)*
- *V mluveném projevu je oddělujeme pauzou!*

Např.:

1.

2.

3.

*Sedě vzpřímeně a hrdě **1** odpovídal obžalovaný na palbu otázek.*

*Celá léta jsem vytrvale naslouchal skřípotu svého nástroje **1***

1.

2.

3.

4.

5.

nedbaje nadávek mého nehudebního otce.

Tvoření přídavných jmen slovesných

Některá příd.jména slovesná se tvoří od
přechodníků koncovkou **-í**

Př.: nesoucí, dělající, kupující, spící, letící,
nastupující, končící, volající, hledající, řvoucí,
jedoucí, píšící, smějící se, scházející se

napadnuvší, naleznuvší, položivší, vsednuvší,
obléknuvší, nastoupivší, vyběhnuvší,
nakreslivší, nakoupivší

Pozor na dvojice podobných příd.jmen !!

- **Příd. jména slovesná dějová** (jsou tvořena z přechodníků a vyjadřují děj) **mají koncovku -í**

- Muž řídící auto se nebral telefon. děj
(muž řídí auto)
- Eva pečlivě čisticí stůl se usmála. (Eva čistila stůl)
- Zahradník kropící nádherné květiny je kontroloval. (zahradník kropil)

- **Příd. jména účelová mají koncovku -í**

- Muž pevně uchopil řídící páku. účel
(páka k řízení)
- Maminka používá čisticí prostředky. (prostředky k čištění)
- Karlík rozbil kropící konvičku. (konvička ke kropení)

Pozor na podobné dvojice:

- vrátivši - je to sloveso (doplněk)
- vrátivší - je to přídavné jméno (přívlastek)

- nakoupivši – nakoupivší
- vrátivši se - vrátivší se

Zdroje:

- <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=590#nadpis6>
- <http://pravopisne.cz/2012/10/pravidla-prechodniky/>
- <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=590>
- <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=420>